

TIESĪBAS UZ TAISNĪGU TIESU PANDĒMIJAS IEROBEŽOJUMU ĒNĀ

Māris Intlers,

Mg.iur., Daugavpils Universitātes doktorants, zvērināts advokāts,

e-pasts: maris@intlers.lv

Kristaps Mikoss, Mg. iur., zvērināta advokāta palīgs,

e-pasts: kristaps@mikoss.lv

Abstract

The spread of Covid-19 virus infection, in 2020 Latvian legislator adopted several legal norms expanding the possibilities of courts to hear the case in written proceedings or videoconferencing at the expense of restrictions to the oral hearing in presence of the parties. The authors argue why the application of these restrictions, set out in the Covid-19 Infection Control Act (in Latvian – “Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums”) may result in human rights violations, and make suggestions for better regulation so that the fight to protect public health is not conducted at the expense of unreasonable restrictions on the right to a fair trial and privacy.

Keywords: Covid-19, litigation, oral hearing, the right to defence, the right to legal counsel, the principle of publicity.

Ievads

Saistībā ar Covid-19 vīrusa infekcijas izplatības ierobežošanai nepieciešamajiem pulcēšanās ierobežojumiem 2020. gadā Latvijas likumdevējs pieņēma vairākas tiesību normas, kas paplašina tiesu iespējas izskatīt lietu rakstveida procesā vai videokonferencē uz mutvārdu sēdes klātbūtnē ierobežojumu rēķina.

Šī raksta uzdevums ir izvērtēt Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā (turpmāk – Covid-19 likums) noteikto tiesas procesa klātienē mutvārdu formas ierobežojumu un piemērošanas prakses atbilstību Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas noteikumiem, jo sevišķi tiesībām uz taisnīgu tiesu un privātās dzīves un korespondences aizsardzību. Pētījuma mērķis ir identificēt, vai Covid-19 likuma regulējums un tā praktiskā piemērošana tiesu institūcijās var radīt nepamatotus cilvēktiesību aizskārumus, kādās situācijās šādi aizskārumi rodas un kas būtu neatliekami darāms, lai šādu aizskārumu iespējamību mazinātu.

Pētījums veikts pēc formāli dogmatiskās metodes, analizējot Covid-19 likuma normas Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras atziņu kontekstā un izvērtējot šo normu piemērošanas praksi Latvijas tiesās.

1. Ierobežojumu raksturs un spēkā esamības periods

Procesuālo darbību veikšanai, mutvārdu saziņai starp tiesu un lietas dalībniekiem, izmantojot tehniskos līdzekļus (telefona konference, video konference), jau pirms minēto Covid-19 likuma grozījumu pieņemšanas bija iespējama. Piemēram, attiecībā uz visām procesuālajām darbībām, to pieļāva Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL)¹ 140. pants². Līdzīgs regulējums pastāv arī civilprocesā, administratīvajā procesā un administratīvo pārkāpumu procesā.* Tomēr līdzšinējais regulējums galvenokārt bija vērsts uz atsevišķu procesuālo darbību nodrošināšanu procesuālās ekonomijas nolūkā, nevis pilnīgi visa tiesvedības procesa pārcelšanu virtuālajā vidē. Nozīmīgs apstāklis – attālinātā saziņa parasti notiek starp divām tiesām vai starp tiesu un attālinātai saziņai speciāli aprīkotu vietu, izmantojot speciāli tam paredzētu programmnodrošinājumu. Vietā, kur

* *Civilprocesa likumā* (turpmāk – CPL) ir paredzēta iespēja noprotināt liecinieku vai ekspertu, izmantojot videokonferenci tiesā pēc personas atrašanās vietas vai šim nolūkam speciāli aprīkotā vietā (CPL 108. panta 2. daļa un 122. panta 1. daļa), bet atsevišķos gadījumus arī citas personas, t.sk. puses var piedalīties lietas iztiesāšanā attālināti (CPL 149. panta 5. daļa). Arī *Administratīvajā procesa likumā* (turpmāk – APL) un *Administratīvās atbildības likumā* (turpmāk – AAL) paredzētas tiesas (tiesneša) tiesības noteikt procesuālās darbības veikšanu izmantojot videokonferenci, ja procesa dalībnieks, liecinieks vai eksperts tiesas sēdes laikā atrodas citā vietā un nevar ierasties tiesas sēdes norises vietā (APL 205. panta 7. daļa, AAL 198. panta 5. daļa)

neatradās procesa virzītājs, tika nozīmēta procesa virzītāja speciāli pilnvarota persona, kuras uzdevums cita starpā ir pārbaudīt to personu identitāti, kuras piedalās procesuālajā darbībā, bet neatrodas ar procesa virzītāju vienā telpā (KPL 140. panta 5. daļa).

2020. gada 18. decembrī Saeima pieņēma grozījumus Covid-19 likumā, ar kuriem tika veikti grozījumi un papildinājumi minētā likuma 10. un 12. pantā, kā arī likums papildināts ar jaunu 10.¹ pantu.³ Šo 2020. gada 23. decembrī spēkā stājušos normu būtība ir šāda: (a) Tiesām tiek dotas pilnvaras daudz plašākai rakstveida procesa pielietošanai civillietās, administratīvajās lietās, administratīvo pārkāpumu lietās un krimināllietās ar atrunu – ja iespējams nodrošināt lietas dalībnieku procesuālo tiesību ievērošanu; (b) Mutvārdu tiesas procesu primāri nodrošina, izmantojot videokonferenci; (c) Lietu izskatīšana mutvārdu procesā klātienē notiek, ja lietas izskatīšanu nav iespējams nodrošināt rakstveidā vai, izmantojot videokonferenci. Tādējādi procesuālajās tiesībās tika ieviesta jauna tiesas procesa forma – mutvārdu process, kurā *visi* lietas dalībnieki piedalās attālināti. 2021. gada 25. martā Covid-19 likums tika papildināts vēl ar divām tiesas procesu ietekmējošām normām, proti, likuma 10.² pants paredz, ka ieslodzījuma vietā esošās personas dalību pirmstiesas kriminālprocesa izmeklēšanas darbībās nodrošina, *primāri* izmantojot videokonferenci, kā arī likuma 13.¹ pants paredz, ka tiesas pakalpojumi tiek sniegti attālināti, bet klātienē tikai tad, ja tas nav iespējams vai ir būtiski apgrūtināts, ar tiesas priekšsēdētāja atļauju.⁴

Atšķirība no “parastā” mutvārdu procesa, izskatot lietu attālināti, tiesneši un lietas dalībnieki neatrodas vienuviet, bet sazinās ar videokonferences palīdzību. Praksē parasti attālinātai saziņai izmanto to programmnodrošinājumu, kas ir attiecīgās tiesas rīcībā, lietas dalībniekiem piedāvājot sazināties *Microsoft Teams*, *Zoom* vai *Webex Cisco* platformā. Lietas dalībnieki pieslēdzas viesu (*guest*) statusā, kas primāri paredz kopēju saziņu, nodrošinot visu konferences dalībnieku skaņu un attēlu, ikviena tiesas sēdes dalībnieka datora vai citas viedierīces ekrānā. Individuālus, aizsargātus saziņas kanālus, kas ļautu advokātam tiesas sēdes norises laikā, citiem sēdes dalībniekiem neredzot un nedzirdot sazināties ar klientu, kas tiesas sēdē piedalās no citas vietas (piemēram, atrodas pirmstiesas ieslodzījuma vietā), šobrīd tiesvedībā lietotajām platformām nav.⁵ Līdz ar to nav iespējams pilnībā kontrolēt, vai trešās personas ar varbūtējiem negodprātīgiem nolūkiem varētu piekļūt šai saziņai nolūkā to pārtvert vai izmainīt. Par šādu saziņas kanālu (ne)drošumu netieši vērtējumu jau izteicis pats likumdevējs. Proti, saskaņā ar Covid-19 likuma 10.¹ panta otro daļu lietas, kas satur valsts noslēpuma objektu, videokonferences režīmā neizskata.

Citu personu – tiesas sēdes klausītāju – piekļuve atklātai tiesas sēdei, kas tiek noturēta videokonferences režīmā nav paredzēta, kā arī atklāto tiesu sēžu norises straumēšana internetā, audio vai video ieraksti patlaban nav publiski pieejami.

2. Ietekmēto personu loks

Piemērojot Covid-19 likuma speciālo regulējumu, var tikt aizskarta jebkura persona, kura ir tiesu sistēmas klients. Kriminālprocesa gaitā cilvēktiesības tiek ietekmētas viskrasāk. Kriminālprocesā iesaistīto personu daudzumu raksturo šādi Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes apkopotie dati: 2020. gada apsūdzēto personu skaits bija 9233, 2019. gadā – 9408; personas ar cietuša statusu: 2020. gadā – 9644; 2019. gadā – 10127.⁶ Papildu minētajiem kriminālprocesā piedalās arī citas personas, kuru tiesības un intereses procesa gaitā var tikt aizskartas, piemēram, kriminālprocesā aizskartās mantas īpašnieks (KPL 111.¹ pants). Ne velti Kriminālprocesa likums paredz, ka *ikvienai* kriminālprocesā iesaistītajai personai ir tiesības uz advokāta juridisko palīdzību (KPL 112. panta 1. daļa). Tātad Covid-19 likuma grozījumi aizskar pietiekami plaša personu loka pamattiesības. Gan videokonferences režīms, gan rakstveida process ir attālināts process, kas prasa noteiktas zināšanas, tehniskas prasmes un iemaņas no procesā iesaistītās personas, kā arī labu tehnisko nodrošinājumu (dators, programmu nodrošinājums, jaudīgs interneta pieslēgums). Tas rada netiešu diskrimināciju, padarot tiesas pieejamību atkarīgu no personas izglītības līmeņa un mantiskā stāvokļa. Minētais īpaši krasi izpaužas attiecībā uz tiem procesa dalībniekiem, kuri lietas izskatīšanā pārstāv sevi paši. Nepārzinot lietas izskatīšanas kārtību tiesās, persona nevar efektīvi īstenot savas tiesības, jo traucē intelektuālo, praktisko, emocionālo un attieksmes barjeru esamība.⁷

3. Ierobežojumu ietekme uz cilvēka pamattiesībām

Iepazīstoties ar 2020. gada 18. decembrī pieņemto Covid-19 likuma grozījumu pieņemšanas gaitu, var secināt, ka likumprojekta ierosinātais ir apsvēris piedāvāto grozījumu ietekmi uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – ECK) 6. pantā garantētajām tiesībām uz taisnīgu tiesu realizācijas iespējām, tostarp vēršot Saeimas uzmanību uz tādiem aspektiem kā – atklātums gan aizsargā procesa dalībniekus no lietas iztiesāšanas slepenībā, gan arī, ņemot vērā procesa redzamību (*visibility*), vairo sabiedrības uzticību tiesu varai.⁸ Tomēr uzreiz pēc tam tiek taisīts pārsteidzīgs secinājums, ka lietas iztiesāšana videokonferences režīmā nekādus riskus neradot.⁹ Šim apgalvojumam tomēr pilnībā piekrist nevar. Kā norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – “ECT”), lietas izskatīšana videokonferences režīmā nav *per se* nesavietojama ar lietas godīgu un publisku izskatīšanu.¹⁰ Tajā pašā laikā veids, kādā lietas attālinātā izskatīšana tiek organizēta, var aizskart un arī aizskar lietas dalībnieku cilvēktiesības.

Pirmkārt, tiek aizskartas Latvijas Republikas Satversmes 92. panta ceturtajā teikumā un ECK 6. panta pirmajā daļā un trešās daļas c. punktā garantētās tiesības uz kvalificētu juridisko palīdzību. Ja advokāts bez citas personas uzraudzības nevar apspriesties ar savu klientu un saņemt no viņa konfidencialus norādījumus, viņa palīdzība lielākoties zaudē lietderību.¹¹ Kā netaisnīgs ierobežojums var darboties arī laika limiti, kas tiek noteikti apsūdzētā saziņai ar advokātu.¹² Tāpēc, piemēram, ECT praksē atzīts, ka tiesas piešķirtās 15 minūtes pirms apelācijas tiesas sēdes, lai apspriestos ar no jauna nozīmētu valsts aizstāvi, nav pietiekamas tiesību uz aizstāvību efektīvai realizācijai.¹³

Otrkārt, tiesības uz personas privātās dzīves un korespondences aizsardzību, kas jo īpaši ir svarīga advokāta un klienta attiecībās, jo ļauj klientam pieņemt informētus lēmumus par savu personīgo dzīvi, jo nereti advokātam atklātais satur ļoti personisku un sensitīvu informāciju.¹⁴

Treškārt, ECK 6. panta pirmā daļa paredz arī tiesības uz atklātu lietas izskatīšanu kā nozīmīgu taisnīgas tiesas elementu, no kā atkāpes pieļaujamas tikai izņēmuma gadījumos.¹⁵

Ceturtkārt, neskatoties uz iepriekšminēto, noteiktos gadījumos ECK 6. panta pirmā daļa taisni *pieprasa*, lai lietu iztiesātu slēgtā sēdē, piemēram, bet ne tikai, lai nodrošinātu liecinieku drošību vai privātās dzīves neaizskaramību, nodrošinātu brīvu informācijas un viedokļu apmaiņu, bet lai sasniegtu taisnīgu risinājumu.¹⁶ Tas nozīmē, ka valstij jāveic pozitīvas darbības, lai pasargātu slēgtās tiesas sēdes no trešo personu iejaukšanās. Jāatzīmē, ka Covid-19 likumā noteikto ierobežojumu ietekme rodas nevis pieņemtā regulējuma dēļ kā tāda (objektīvajām tiesībām), bet gan nepietiekamas šī regulējuma detalizācijas, un dažos gadījumos arī aplamas tiesību normu interpretācijas rezultātā. Abos gadījumos ECK kontekstā tomēr var runāt par valsts pozitīvā pienākuma – nodrošināt cilvēktiesību īstenošanu – neizpildi. Cilvēktiesību pārkāpumu veido nevis valsts pieņemtā objektīvo tiesību norma *per se*, bet normu piemērošanas rezultātā radītais kaitējums.¹⁷

4. Tipiski Covid -19 likuma normu piemērošanas radītie tiesību aizskārumi

4.1. Nepamatoti piemērots rakstveida process

Covid-19 likuma 12. panta pirmā daļa paredz apelācijas instances tiesai kompetenci izvērtēt, vai konkrētajā lietā var piemērot rakstveida procesu, arī gadījumos, kas nav minēti KPL. Prokurors vai persona, kuras intereses un tiesības sūdzība vai protests aizskar, var izteikt motivētu lūgumu lietu izskatīt mutvārdu procesā.

ECK 6. panta pirmajā daļā nostiprinātās tiesības uz lietas publisku izskatīšanu nepieciešami iekļauj arī tiesības uz mutvārdu procesu.¹⁸ Šīs tiesības nav absolūtas. Taču gadījumā, ja lietas pareizai izspriešanai ir nepieciešama liecību izvērtēšana nolūkā noteikt apsūdzētā vainu vai nevainīgumu (angļu val. – fresh examination of the evidence or a reassessment of the defendant's guilt or innocence), to var izvērtēt vienīgi mutvārdu procesā.¹⁹ Abās līdz šim izsludinātajās ārkārtas situācijās Latvija saskaņā ar ECK 15. pantu veica daļēju pagaidu atkāpšanos no ECK paredzētajām saistībām. Tomēr nevienā no atkāpšanās periodiem netika paziņota atkāpšanās no ECK 6. pantā paredzētajām saistībām.²⁰

Neskatoties uz minēto, vairākās 2021. gadā Senāta Krimināllietu departamenta izskatītajās lietās, kurās apsūdzētie vai viņu aizstāvji lūdza apelācijas tiesu nozīmēt lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, lai noplatinātu lieciniekus, ar kuru liecībām varētu pierādīt apsūdzētā nevainīgumu,

apelācijas instances tiesa lietu tomēr izskatīja rakstveidā, bet Senāts atzina to par pareizu. Piemēram, lietā, par ko pieņemts Senāta Krimināllietu departamenta rīcības sēdes lēmums Nr. SKK-320/2021, apsūdzētais bija lūdzis mutvārdu procesu, lai noplatinātu liecinieku, kura liecības apsūdzētā ieskatā varētu apstiprināt apsūdzētajam inkriminētā nodarījuma subjektīvās puses (nodoma) neesamību. Senāts, atsakot ierosināt kasācijas tiesvedību, norādīja, ka tiesai nav saistošs procesā iesaistīto personu viedoklis par kāda konkrēta pierādījuma iegūšanas nepieciešamību. Savukārt, lietā, par ko pieņemts Senāta Krimināllietu departamenta rīcības sēdes lēmums Nr. SKK-347/2021, apsūdzētā aizstāvis lūdz mutvārdu procesu, lai atkārtoti noplatinātu liecinieci, pret kuru pirmās instances tiesa pieņēma blakus lēmumu par apzināti nepatiesas liecības konstatāciju. Arī šajā gadījumā Senāts atzina apelācijas instances lēmumu lietu skatīt rakstveida procesā par tiesisku.²¹

4.2. Lietas attālināta izskatīšana kā tiesību uz aizstāvību ierobežojuma cēlonis

Pandēmijas apstākļos īpaši ir cietusi advokāta-klienta saziņas iespēja un konfidencialitāte. Pēdējā laikā bieži piedzīvota situācija – izmeklēšanas tiesnesis vai tiesa piemēroja apcietinājumu, un pēc noteikta termiņa ir pienākums pārskatīt piemēroto drošības līdzekli (KPL 281. panta 4. daļa, ECK 5. panta 4. daļa). Klientam, atrodoties tādā ieslodzījuma vietā, kurā izsludināta Covid-19 karantīna, ir liegta iespēja tikt ar advokātu klātienē. Konsultācija pa telefonu (Covid-19 likuma 12. panta 1.³ daļa) šādos gadījumos var nebūt pietiekama, jo, pirmkārt, nepastāv iespēja konsultācijas laikā uzrādīt lietas izlemšanā nozīmīgu dokumentu vai citu rakstisku informāciju un, otrkārt, iztrūkst saziņas neverbālais vizuālais elements (sarunas partnera attēls, mīmika, žesti), no kā var uzzināt juridiskās palīdzības sniegšanai būtisku informāciju. Savukārt, videokonferences režīmā ar klientu sazināties nav iespējams, jo nepastāv atsevišķs, tehniski konfidenciāls saziņas kanāls, kas atbilstu Latvijas Republikas Advokatūras likuma 6. panta otrās daļas 3. un 4. punkta prasībām. Nesaņemot no klienta pilnīgu informāciju un instrukcijas, aizstāvis ir spiests spēlēt “aklās visticīgas” ar procesa virzītāju, jo pēdējam ir daudz plašākas zināšanas par lietas apstākļiem. Tādā veidā tiek izjaukta aizstāvības un apsūdzības puses procesuālo iespēju vienlīdzība (*the principle of equality of arms*).²² Šo aizskārumu būtu iespējams novērst, izstrādājot noteiktu drošības protokolu un tehniskās iespējas klienta konfidencialai saziņai ar advokātu no apcietinājuma vai ieslodzījuma vietas.

4.3. Lietas dalībnieku autentifikācijas un informācijas aizsardzība

Krīzes situācijās kā viens no valsts pārvaldības pamatuzdevumiem ir organizēt konkrētu, vitālu, valstiski svarīgu funkciju veikšanu noteiktā vidē. Krīzes situācijā par virsuzdevumu tiek izsludināts valstiski svarīgu funkciju ieviešanas ātrums, būtiski mazinot drošības komponentes ietekmi uz sasniedzamo mērķi.

Savlaicīgi nevēršot pienācīgu uzmanību autentifikācijas un informācijas aizsardzībai, tiek radīti apstākļi jauna fenomena uzplaukumam e-vidē. Šobrīd šādai parādībai ir dots nosaukums – “dziļviltojums” (*deep fake*).

Šādi gadījumi atstāj graujošu iespaidu gan uz valsts institūciju reputāciju, gan atsevišķiem indivīdiem, jo, kā zināms, viens attēls ir vairāk vērts nekā tūkstoš vārdu.²³ Identiska situācija, ka attālinātā tiesas sēdē par lietas dalībnieku uzdodas cita persona, tehniski ir iespējama un pilnīgi reāla. Uzaicinājumi uz attālinātām tiesas sēdēm ar pieslēgšanās saiti un autorizācijas kodu lietas dalībniekiem tiek sūtīti pa elektronisko pastu bez jebkādas informācijas šifrēšanas,²⁴ tāpēc šo informāciju ir viegli pārtvert. Pieslēgušos lietas dalībnieku identitāte tiek pārbaudīta, vienīgi salīdzinot lietas dalībnieka iepriekš iesūtītās personu apliecinoša dokumenta kopijā redzamo personas fotogrāfiju ar tiesneša datora ekrānā redzamo lietas dalībnieka attēlu. Rodas jautājums – ja reiz valsts ir tērējusi nozīmīgus līdzekļus, izveidojot valsts pakalpojumu portālu ar drošas autentifikācijas iespēju, izmantojot kvalificētu elektronisko parakstu vai maksājumu pakalpojumu sniedzēju autorizācijas rīkus**, tad kāpēc šīs drošas autentifikācijas metodes netiek izmantotas tiesas sēdes dalībnieku autentifikācijai?

** Piem., sk. Latvijas valsts e-pakalpojumu portālā, <https://latvija.lv> (skatīts 27.09.2021.).

Šāda situācija nav neiespējama arī slēgtās tiesas sēdēs, kas notiek videokonferences režīmā. Tā kā tiesas sēžu protokolā nav video attēla ieraksta komponenta, tas izslēdz iespēju speciālistiem novērtēt, ir vai nav bijušas nelikumīgas darbības (*deep fake*) ar tiesas procesa vajadzībām pārraidīto videosignālu. Slēgtās tiesas sēdes nosaka, piemēram, lai aizsargātu personu privātās dzīves un korespondences noslēpumu, komercnoslēpumu, aizsargātu ierobežotas pieejamības informāciju, nodrošinātu personu speciālo procesuālo aizsardzību kriminālprocesā, tāpēc slēgtajām tiesas sēdēm būtu jāizveido drošs saziņas protokols, kas garantē ne tikai drošu lietas dalībnieka autentifikāciju, bet arī pārraidītās informācijas šifrēšanu.

Kopsavilkums

1. Piemērojot Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma regulējumu par rakstveida procesa pielietojuma paplašināšanu un mutvārdu klātienē procesa primāru atvietošanu ar lietas izskatīšanu videokonferences režīmā, neievērojot ECT judikatūras atziņas, var izraisīt ECK 5. panta ceturtās daļas, kā arī 6. un 8. pantā garantēto cilvēktiesību aizskārumu.
2. Lietas izskatīšana rakstveida procesā krimināllietās apelācijas instancē, balstoties uz Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 12. panta pirmajā daļā piešķirto pilnvarojumu, tiek piemērota plašāk, nekā to pieļauj ECK 6. pants. Senāts šo praksi attaisno ar argumentu, ka tiesai nav saistošs procesā iesaistīto personu viedoklis par kāda konkrēta pierādījuma iegūšanas nepieciešamību.
3. Gan videokonferences režīms, gan rakstveida process ir attālināts process, kas prasa noteiktas zināšanas un tehniskas prasmes no procesā iesaistītās personas, kā arī labu tehnisko nodrošinājumu. Ja valsts nenodrošina kompensējošus mehānismus, notiek privātpersonu netieša diskriminācija, proti, tiesas pieejamība kļūst atkarīga no personu izglītības līmeņa un/vai mantiskā stāvokļa.
4. Tiesu darbā izmantotie videokonferenču tehniskie risinājumi patlaban nenodrošina drošu saziņas kanālu un uzticamu lietas dalībnieka autentifikāciju.
5. Lietu iztiesāšanas videokonferencē norises primārai fiksēšanas metodei jābūt skaņas un attēla ierakstam.
6. Lai nodrošinātu ECK 6. panta pirmās un trešās daļas c. punktā garantēto tiesību uz aizstāvību efektīvu īstenošanu pārvietošanās un pulcēšanās ierobežojumu apstākļos, nepieciešama konfidencialitāti nodrošinoša videokonferences rīka ieviešana, ko savā profesionālajā darbībā izmantotu zvērināti advokāti, sniedzot juridisko palīdzību tiesā un pirmstiesas kriminālprocesā.
7. Attiecībā uz atklātām lietām, ko tiesas izskata videokonferences režīmā, lai nodrošinātu lietas izskatīšanas atklātuma principa ievērošanu sabalansēti ar lietas dalībnieku privātās dzīves aizsardzību, būtu nepieciešams tāds regulējums, kas paredz atklāto tiesas sēžu norises audio straumēšanu, tehniski nodrošinot straumētā materiālā kopēšanas ierobežojumus.

Atsauces

¹ *Kriminālprocesa likums* (01.10.2005., ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 05.03.2021.). Latvijas Vēstnesis Nr. 74, 2021. <https://likumi.lv/ta/id/107820> (skatīts 07.09.2021.).

² Meikališa, Ā. (2019). *Kriminālprocesa likuma 140. panta komentārs*. Grām: Kriminālprocesa likuma komentāri A. daļa. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 473. lpp.

³ Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā. Latvijas Republikas likums. (22.12.2020.). Latvijas Vēstnesis, 247A, OP 2020/247A.2 *Grozīto pantu sākotnējā redakcija bija spēkā no 2020. gada 10. jūnija līdz 2020. gada 22. decembrim*.

⁴ Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā. Latvijas Republikas likums. (31.03.2021.). Latvijas Vēstnesis, 63A, OP numurs: 2021/63A.1. Spēkā kopš 01.04.2021.

⁵ Tiesu administrācijas uzturētajā interneta vietnē publicētajās *Vadlīnijās Microsoft Teams izmantošanai tiesas sēžu organizēšanā rajona (pilsētu) tiesās un apgabaltiesās* tiek ieteikts rīkot tiesas sēdes pārtraukumu, lai advokāts varētu sazināties ar klientu, izmantojot citu saziņas kanālu (2021). <https://tiesas.lv/aktualitates/vadlinijas-microsoft-teams-izmantosana-tiesas-sezu-organizesana-rajona-pilsetu-tiesas-un-apgabalties-9928> (skatīts 14.09.2021.).

⁶ Latvijas oficiālā statistika. Centrālā statistikas pārvaldes statistika (2021). <https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/> (skatīts 14.09.2021.).

- ⁷ McKeever, Gráinne (2020). *Barriers to Participation for Litigants in Person in Remote Court Hearings* (May 21, 2020). <https://ssrn.com/abstract=3609885> (skatīts 14.09.2021.).
- ⁸ Likumprojekts Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā, likumprojekta anotācija (2020). <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/74C10BD43ADA54C5C2258625003C9731?OpenDocument#B> (skatīts 16.09.2021.).
- ⁹ Turpat.
- ¹⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Sakhnovskiy v. Russia* [GC], No. 21272/03, 2 November 2010, 98. Šis un turpmāk citētie spriedumi ir pieejami Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu tiešsaistes datu bāzē: <https://hudoc.echr.coe.int/> (skatīts 16.09.2021.).
- ¹¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi lietās *S. v. Switzerland*, 12629/87;13965/88 [1991] ECHR 54 (28 November 1991) para 48; *Brennan v. the United Kingdom*, no. 39846/98, ECHR 2001-X 16 October 2001, 58.
- ¹² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Öcalan v. Turkey* [GC], no. 46221/99, ECHR 2005-IV 12 May 2005, 135.
- ¹³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Sakhnovskiy v. Russia*, 28, 106.
- ¹⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Altay v. Turkey* (no. 2), no. 11236/09, 9 April 2019, 49.
- ¹⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums apvienotajās lietās *Grande Stevens and Others v. Italy*, nos. 18640/10 and 4 others, 4 March 2014, 121-122.
- ¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietās *B. and P. v. the United Kingdom*, nos. 36337/97 and 35974/97, ECHR 2001-III 24 April 2001, 37.
- ¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Burden v. the United Kingdom* [GC], no. 13378/05 29 April 2005, 33.
- ¹⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Döry v. Sweden*, no. 28394/95, 12 November 2002, 37.
- ¹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Ekbatani v. Sweden* Series A no. 134, 26 May 1988, 67-70, kā arī plašāk *Hermi v. Italy*, no. 18114/02, ECHR 2006-XII 18 October 2006, 65-66.
- ²⁰ Council of Europe. Notifications under Article 15 of the Convention in the context of the COVID-19 pandemic: Notification - JJ9012C Tr./005-225 - 16 March 2020. <https://rm.coe.int/16809ce9f2> (skatīts 27.09.2021.). Notification JJ91572C Tr./005-272 <https://rm.coe.int/1680a0d467> <https://rm.coe.int/16809ce9f2> (skatīts 27.09.2021.).
- ²¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta atziņas par tiesiskā regulējuma saistībā ar Covid-19 izplatību valstī piemērošanu (05.08.2020.-05.08.2021.). Apkopojums. https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2021/Covid-19%20lemumi_KLD_apkopojums_12_08_2021_.docx (skatīts 27.09.2021.).
- ²² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus lietās *Reinprecht v. Austria* (2005). no. 67175/01 ECHR 2005-XII, 15 November 2005, 31; *A. and Others v. the United Kingdom* [GC], no. 3455/05, 19 February 2009, 204.
- ²³ Citron, Danielle Keats & Chesney, Robert Deep Fakes (2019): A Looming Challenge for Privacy, Democracy, and National Security, 107 California Law Review 1753. Available at SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3213954 (skatīts 16.09.2021.).
- ²⁴ Tiesu administrācija. Pieslēgšanās instrukcija lietas dalībniekiem tiesas sēdei Microsoft Teams platformā (2021). https://tiesas.lv/Media/Default/dokumenti/Teams_instrukcija_08_12_2020.pdf (skatīts 27.09.2021.).

Анотация

В связи с необходимостью ограничить распространение вирусной инфекции Covid-19 в 2020 году Латвийский законодатель принял несколько правовых норм, расширяющих возможности суда рассмотреть дело в письменном процессе или посредством видеоконференции, заодно сужая применение устного слушания в присутствии сторон. Авторы доказывают, почему применение ограничений, постановленных в Законе об управлении распространения инфекции Covid-19 (лат. – *Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums*) может привести к нарушениям прав человека, а также дают предложения для сбалансированного регулирования, чтобы борьба за общественное здоровье не осуществлялась на счёт неоправданного ограничения основных прав человека к справедливому судебному разбирательству и права на неприкосновенность частной жизни.

Ключевые слова: Covid-19, судебный процесс, устное слушание, право на защиту, право на адвоката, принцип гласности.